

Sygn. akt I C 166/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lutego 2018 roku

Sąd Okręgowy w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR del. Michał Jank

Protokolant: staż. Klaudia Fera

po rozpoznaniu w dniu 25 stycznia 2018 roku w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa A. B. (1)

przeciwko K. R.

o zapłatę

I. oddała powództwo;

II. zasądza od powoda A. B. (1) na rzecz pozwanej K. R. kwotę 10.817 zł (dziesięć tysięcy osiemset siedemnaście złotych) tytułem zwrot kosztów procesu.

III. zasądza od powoda A. B. (1) na rzecz pozwanej K. R. kwotę 10.817 zł (dziesięć tysięcy osiemset siedemnaście złotych) tytułem zwrot kosztów procesu.

UZASADNIENIE

Powód A. B. (1) wniósł pozew przeciwko K. R. o uznanie za bezskuteczną względem niego umowy darowizny zawartej między G. R. a pozwaną, której przedmiotem była nieruchomość położona w G. przy ul (...) dla której prowadzona jest księga wieczysta (...) celem wyegzekwowania należności stwierdzonej prawomocnym nakazem zapłaty wydanym przez Sąd Okręgowy w Gdańsku z 30 grudnia 2016 r. w sprawie IX GNc 1125/16.

W uzasadnieniu wskazał, że powód zawarł ze spółką (...), której prezesem była G. R. umowę zakupu naczepy, W późniejszym czasie zawarto kolejną umowę, stanowiącą nowację poprzedniej. Powód wpłacił na rzecz spółki określoną kwotę, a mimo tego naczepa nie została mu wydana. W wyniku wniesionego pozwu wydany został wyrok na kwotę 54.450 euro wraz z odsetkami i kosztami postępowania. Egzekucja skierowana przeciwko spółce okazała się bezskuteczna. Odpowiedzialność G. R. na zasadzie art. 299 ksh stwierdzona została nakazem zapłaty. Zdaniem powoda G. R. powinna była liczyć się z odpowiedzialnością opartą o art. 299 ksh. Spółka (...) posiadała duże zobowiązania, których nie regulowała, czego świadomość miała też pozwana. Umowa darowizny służyć miała uniemożliwieniu zaspokojenia się wierzycieli z majątku osobistego G. R..

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania.

W uzasadnieniu zaprzeczyła, aby umowa darowizny zawarta została z pokrzywdzeniem wierzycieli, aby było to działanie ze świadomością i z zamiarem pokrzywdzenia wierzycieli. Zaprzeczyła, aby G. R. była niewypłacalna w dacie darowizny i stała się niewypłacalna wskutek tej darowizny. Podnosiła, iż w dacie darowizny powód nie był wierzycielem kwot, o które następnie wnosił. Pozwana nie mogła przewidzieć swojej odpowiedzialności na zasadzie art. 299 ksh.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 19 września 2011 r. zawarta została między (...) sp. z o.o. w G. a powodem A. B. (1) umowa sprzedaży naczepy (...). W imieniu spółki umowę podpisała G. R. będąca prezesem zarządu tej spółki. Samochód miał zostać wydany powodowi w terminie 30 dni od podpisania umowy, co jednak nie nastąpiło. Powód uiścił kwotę 33.000 euro. Strony w późniejszym czasie prowadziły negocjacje co do realizacji tej umowy, czego skutkiem było podpisanie umowy sprzedaży innego pojazdu w dniu 26 maja 2012 r. z terminem wydania do 30 czerwca 2012 r. W umowie tej wskazano, iż zastępuje ona wszystkie wcześniejsze porozumienia istniejące między stronami.

W oparciu o roszczenia wynikające z umowy z 26 maja 2012 r. powód w dniu 7 grudnia 2012 r. wystąpił z żądaniem zapłaty przeciwko spółce (...). Wyrokiem z dnia 24 czerwca 2014 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku w sprawie I C 652/13 zasądził od spółki (...) na rzecz powoda kwotę 54.450 euro wraz z odsetkami ustawowymi od kwoty 33.000 euro od 1 października 2012 r. do dnia zapłaty, zasądził także koszty postępowania w wysokości 8700 zł.

/dowód: dokumenty z akt I C 652/14 – umowa z 19.09.2011 r. – k. 11-12; korespondencja – k. 23-26; umowa z 26.05.2012 r. – k. 28-30; protokół rozprawy – k. 163-165; wyrok z 24.06.2014 r. – k. 215; zeznania świadka G. R. – k. 89-91/

W oparciu o powyższy wyrok, zaopatrzony następnie w klauzulę wykonalności, powód w

2014 r. wszczął postępowanie egzekucyjne. Postanowieniem z 19 stycznia 2015 r. postępowanie egzekucyjne zostało umorzone wobec stwierdzenia jej bezskuteczności. Nie ustalono majątku spółki, który podlegałby zajęciu, nie ustalono miejsca prowadzenia działalności.

/dowód: wysłuchanie dłużnika – k. 14; protokoły – k. 15-16; postanowienie o umorzeniu – k. 17/

W dniu 14 listopada 2016 r. powód w oparciu o art. 299 ksh wniósł pozew przeciwko G.

R. o zapłatę kwoty 68711,42 euro oraz kwoty 10710,67 zł. Kwoty te, a także koszty postępowania, zasądzone zostały w nakazie zapłaty z dnia 30 grudnia 2016 r. w sprawie GNc 1125/16. Nakaz zapłaty jest prawomocny.

W oparciu o powyższy nakaz zapłaty, zaopatrzony w klauzulę wykonalności, powód w marcu 2017 r. wszczął postępowanie egzekucyjne, zajmując rachunek bankowy prowadzony dla dłużniczki oraz wierzytelności o charakterze podatkowym. Postępowanie to zostało umorzone wobec bezskuteczności egzekucji.

/dowód: nakaz zapłaty – k. 18; zawiadomienie o wszczęciu egzekucji – k. 76; zawiadomienie o zajęciu rachunku bankowego i wierzytelności – k. 77, 78; postanowienie o umorzeniu post. Egzekucyjnego – k. 85 /

Na koniec 2011 r. spółka (...) strata z działalności gospodarczej spółki za ten rok

wynosiła 234.542,02 zł, przychody ze sprzedaży w 2011 r. wyniosły 980.147,83 zł, koszty działalności operacyjnej wyniosły 1.395.629,28 zł, pozostałe przychody operacyjne - 224.211,86 zł, pozostałe koszty operacyjne - 32.077,74 zł, przychody finansowe - 22.951,72 zł, koszty finansowe - 34.146,41 zł

Na koniec 2011 r. spółka dysponowała środkami trwałymi w wysokości 523.537,40 zł, w tym budynki, lokalu i obiekty inżynierii lądowej i wodnej - 429.013,65 zł, aktywa obrotowe spółki wynosiły wówczas 772.008,93 zł, zaś zobowiązania - 792.388,83 zł. Strata ze sprzedaży wynosiła 415.481,45 zł.

W porównaniu z 2010 r. strata za 2011 r. było o prawie 400.000 zł mniejsza, nieznacznie w porównaniu do 2010 r. zmniejszyły się zobowiązania. W porównaniu do 2010 r. o około 100.000 zł zmniejszyły się przychody netto ze sprzedaży, o około 300.000 zł zmniejszyły się koszty działalności operacyjnej, strata ze sprzedaży zmniejszyła się o około 134.000 zł, zaś strata z działalności operacyjnej zmniejszyła się o około 355.000 zł

Za 2012 r. strata spółki wyniosła 153.555,48 zł

A koniec 2012 r. spółka posiadała środki trwale o wartości 489.976,72 zł, w tym budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej o wartości 414.084,59 zł . Aktywa obrotowe na koniec 2012 r. wynosiły 498.637,97 zł . W stosunku do 2011 r. zobowiązania zmniejszyły się o około 153.000 zł , koszty działalności operacyjnej zmniejszyły się o około 400.000 zł . W 2012 r. odnotowano zysk ze sprzedaży w wysokości około 11.000 zł .

/dowód: rachunki zysków i strat, uchwały organów spółki (...), sprawozdania finansowe – k. 101115, 119- 121/

W dniu 17 lutego 2012 r. zawarta została między G. R. a jej córką – K. R. umowa darowizny nieruchomości położonej w G. (działka (...)) położonej przy ul. (...) o powierzchni 160 m2, zabudowanej budynkiem w zabudowie szeregowej . Nieruchomość ta obciążona była nieodpłatną służebnością osobistą mieszkania na rzecz S. R..

W dacie zawarcia tej umowy G. R. nie miała innego majątku, oszczędności oraz papierów wartościowych.

Pozwana w późniejszym czasie wyjechała do Wielkiej Brytanii, przy czym przysyła pieniądze na pokrycie kosztów utrzymania nieruchomości.

/dowód: umowa darowizny – k. 19-20; potwierdzenia przelewów – k. 130-131; zeznania świadka G. R. – k. 89-91/

Aktualnie G. R. pracuje za wynagrodzeniem 1000 zł miesięcznie. Poza powodem nie ma innych wierzycieli. Nie posiada żadnego majątku.

/dowód: zeznania świadka G. R. – k. 89-91/

Sąd zważył, co następuje:

Stan faktyczny w sprawie Sąd ustalił przede wszystkim w oparciu o złożone do sprawy dokumenty, których treść nie była kwestionowana przez strony, stąd Sąd uznał je za w pełni wiarygodne. Sąd oparł się również na zeznaniach świadka G. R. w zakresie , w jakim opisywała ona swój stan majątkowy zarówno aktualny jak i w dacie zawarcia umowy darowizny, uznając, iż pokrywa się on z dokumentami z akt postępowania egzekucyjnego, z których wynika brak majątku świadka.

Podstawą żądania powoda w niniejszej sprawie jest tzw. skarga paulińska uregulowana w przepisie art. 527 kc i następujących .

Termin do zaskarżenia czynności określony w art. 534 kc został przez powoda zachowany – pozew wniesiono 17 lutego 2017 r., a więc dokładnie 5 lat po zawarciu umowy darowizny.

Podstawowe zasady wynikające z przepisu art. 527 kc stanowią, iż:

1. z żądaniem uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną względem siebie może wystąpić wierzyciel;
2. wierzytelność osoby występującej z żądaniem z art. 527 kc musi istnieć najpóźniej w chwili zamknięcia rozprawy;
3. wierzytelność chroniona skargą paulińską musi być zaskarżalna;
4. wierzytelność powoda w chwili zamknięcia rozprawy nie musi być jeszcze stwierdzona tytułem egzekucyjnym;
5. przedmiotem ochrony ze skargi paulińskiej mogą być jedynie wierzytelności pieniężne.

Powyższe warunki zostały w przedmiotowej sprawie częściowo spełnione.

Przesłanką skuteczności zaskarżenia czynności dłużnika jest to, by spowodowała ona pokrzywdzenie wierzyciela. Pokrzywdzenie wierzyciela polega na tym, że jego wierzytelność nie może być zrealizowana i zrealizowanie jej w

przyszłości jest również wątpliwe. Pokrzywdzenie wierzyciela musi być jednocześnie następstwem niewypłacalności dłużnika, a zatem dla wykazania pokrzywdzenia wystarczającym jest wykazanie niewypłacalności dłużnika.

Przez niewypłacalność na tle art. 527§2 kc rozumieć należy aktualny brak możliwości wywiązania się przez dłużnika z zobowiązań finansowych. Nie jest przy tym konieczne ustalenie, iż wierzyciel nie może w żadnym zakresie uzyskać zaspokojenia. Wystarczy bowiem, aby zaspokojenie wierzyciela stwarzało trudności wynikające z niedostatecznego stanu majątkowego dłużnika (wyrok SN z 28.11.2001 r., IV CKN 525/00, Biul. SN 2002/5/11). Pokrzywdzenie wierzyciela następuje więc nie tylko wtedy, kiedy nie ma on żadnej możliwości uzyskania zaspokojenia, ale również wtedy, gdy to zaspokojenie można byłoby uzyskać z dodatkowym znacznym nakładem kosztów czasu i ryzyka. . Wystarczające jest więc utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela (tak M. Sychowicz [w:] Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom I pod red. G. Bieńka, Warszawa 2003 s. 611). Stan majątku dłużnika należy rozpatrywać przy uwzględnieniu zasad egzekucji świadczeń pieniężnych. Niewypłacalność zachodzi wówczas, gdy egzekucja prowadzona według przepisów kpc nie mogłaby przynieść zaspokojenia wierzytelności, gdyż brak wystarczających do tego składników majątkowych. Ciężar udowodnienia niewypłacalności dłużnika spoczywa na wierzycielu. W przedmiotowej sprawie egzekucja wobec G. R. okazała się bezskuteczna, sama zaś dłużniczka wskazała, iż w dacie darowizny nie posiadała innego majątku. Majątku tego nie posiada i obecnie, utrzymując się jedynie z niewielkiej emerytury.

Przepis art. 527§1 kc jednocześnie uzależnia skuteczność skargi pauliańskiej od zaistnienia przesłanek o charakterze podmiotowym:

IV. istniejącej u dłużnika świadomości pokrzywdzenia wierzyciela oraz

V. nagannej postawy osoby trzeciej otrzymującej korzyść majątkową.

Druga z przesłanek ulega złagodzeniu w przypadku , gdy pomiędzy stronami zaskarżonej czynności istnieje związek oraz gdy czynność ta jest nieodpłatna. W przedmiotowej sprawie druga przesłanka nie miała znaczenia dla rozstrzygnięcia z uwagi na art. 528 kc

W przedmiotowej sprawie w dacie sporządzenia umowy darowizny G. R. nie była jeszcze dłużnikiem powoda. Jej odpowiedzialność ukształtowana została w oparciu o art. 299 ksh, Istnienie zobowiązania spółki z o.o. jest **warunkiem sine qua non** pociągnięcia członka zarządu do odpowiedzialności i stanowi jej przesłankę. W grę wchodzi więc regulacja zawarta w art. 530 kc, , który przewiduje możliwość zastosowania skargi pauliańskiej do w przypadku pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli. Przepis ten stawia jednak dodatkową przesłankę odpowiedzialności z art. 527 kc tj. zamiar pokrzywdzenia wierzyciela. Nie wystarczy więc sam świadomość istnienia takiej możliwości, lecz działanie ukierunkowane mające na celu pozbawienie lub utrudnienie możliwości zaspokojenia wierzyciela. Zaskarżenie przez wierzyciela czynności prawnej dłużnika dokonanej przed powstaniem jego wierzytelności jest dopuszczalne tylko w wypadku, gdy dłużnik w chwili dokonywania czynności zdawał sobie sprawę lub przynajmniej mógł zdawać sobie sprawę przy zachowaniu należytej staranności, że w przyszłości będzie odpowiadał za dług, i dokonał czynności w celu pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli. W ujęciu Sądu Najwyższego przez zamiar dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli przyszłych (art. 530) rozumieć należy taki stosunek psychiczny do wyobrażonego skutku podjętego przez niego działania, który pozwala przyjąć, że dłużnik chce pokrzywdzenia wierzycieli przyszłych, a czynność zostaje dokonana w tym celu (wyrok z dnia 29 maja 2015 r., V CSK 454/14, LEX nr 1771405). Nie jest przy tym istotne, czy osoba przyszłego wierzyciela była już wówczas oznaczona, czy dłużnik znał dokładnie wielkość jego wierzytelności i w jakiej konkretnie dacie ona powstanie oraz jaki czas dzieli chwilę dokonania przez dłużnika czynności prawnej krzywdzącej wierzycieli od powstania wierzytelności.

Ciężar udowodnienia zamiaru pokrzywdzenia przez dłużnika przyszłych wierzycieli spoczywa na wierzycielu (art. 6).

W ocenie Sądu powód nie sprostął powyższemu obowiązkowi procesowemu. W pierwszej kolejności zauważyć należy, iż w dacie zawarcia umowy darowizny roszczenie powoda wynikać mogło wyłącznie z umowy sprzedaży zawartej między nim a spółką (...). Roszczenie to, oparte o art. 535 § 1 kc ograniczało się wówczas jedynie do żądania

wydania naczepy. Nie doszło bowiem do odstąpienia od umowy sprzedaży, co rodzić mogłoby ewentualnie roszczenie o zwrot spełnionego świadczenia. Odpowiedzialność G. R. oparta o art. 299 ksh jest odpowiedzialnością warunkową, uzależnioną o odpowiedzialności spółki i niemożności wyegzekwowania należności od spółki. Nadto, świadczenie, do którego będzie zobowiązany członek zarządu, musi mieć charakter pieniężny, zaś w dacie zawarcia umowy darowizny roszczenie powoda takiego charakteru nie miało. Zauważyć też należy, że w okresie po wrześniu 2011r. spółka i powód prowadzili rozmowy dotyczące wykonania zawartej umowy, czego dowodem są nie tylko zeznania świadków przesłuchanych w sprawie, ale również fakt, iż 26 maja 2012 r. podpisano umowę sprzedaży naczepy, która zastąpiła umowę z 19 września 2011 r. jak wskazał sam powód w toku tego postępowania, a także w toku postępowania o sygnaturze I C 652/13 umowa miała charakter nowacyjny, o czym świadczy zresztą pkt (...) tej umowy, w którym wskazano, iż zastępuje ona wszystkie wcześniejsze porozumienia istniejące między stronami. Z art. 506 § 1 kc wynika zaś, iż dotychczasowe zobowiązanie wynikające z umowy z września 2011 r. wygasło. Z datą zawarcia umowy z 26 maja 2012 r. G. R. stała się potencjalnym dłużnikiem w oparciu o tę umowę, a nie o umowę z 19 września 2011 r. W tych okolicznościach nie można przyjąć, iż zawierając umowę darowizny G. R. działała w zamiarze pokrzywdzenia wierzycieli. W dacie darowizny strony prowadziły rozmowy negocjacyjne, nie było podstaw do przyjęcia, iż zobowiązanie ze strony spółki (...) niezostanie wykonane lub też że świadczenie powoda na rzecz spółki nie zostanie zwrócone w przypadku odstąpienia od tej umowy. Odpowiedzialność G. R. była odpowiedzialnością warunkową ; musiała więc ona swoim zamiarem obejmować sytuację, w której powstanie zobowiązanie, które nie zostanie wykonane, a nadto, że egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna. Musiała też obejmować swoim zamiarem w lutym 2012 r., że zostanie pociągnięta do odpowiedzialności z art. 299 ksh , że spełnione zostaną przesłanki określone w tym przepisie, co skutkować będzie wydaniem orzeczenia sądowego , w którym zostanie zobowiązana do zapłaty na rzecz powoda określonej kwoty. Sąd podziela pogląd, iż przyjmowania przez członka zarządu takiego zamiaru w okolicznościach niniejszej sprawy doprowadziłoby do całkowitego paraliżu możliwości działania członka zarządu w sferze jego majątku osobistego.

Zdaniem Sądu powód nie wykazał, aby w dacie zawarcia umowy G. R. musiała liczyć się z odpowiedzialnością opartą o art. 299 ksh. Aby to udowodnić, należałoby wykazać, iż w tej dacie sytuacja majątkowa spółki była na tle zła, że uzasadniała zgłoszenie wniosku o upadłość. Jedynym dowodem na tę okoliczność są rachunki zysków i strat, bilanse, dotyczące sytuacji majątkowej spółki. Wbrew stanowisku powoda nie można na ich podstawie jednoznacznie przyjąć, że w lutym 2012 r. istniały przesłanki do zgłoszenia wniosku o upadłość. Wprawdzie spółka odnotowywała wówczas globalnie straty, jednakże strata ta na przestrzeni lat 2010 – 2012 ulegała systematycznemu zmniejszaniu o kilkaset tysięcy złotych. Spółka posiadała określony majątek, w tym nieruchomości, miała też aktywa obrotowe, które w sumie przewyższały zobowiązania. Spółka cały czas prowadziła działalność gospodarczą, co generowało znaczne przychody, co przy zmniejszających się kosztach działalności operacyjnej powodowało, iż były możliwości regulowania bieżących zobowiązań. Przy takiej sytuacji finansowej nie można za udowodnione uznać, iż G. R. w lutym 2012 r. wiedziała, że będzie odpowiadać na podstawie art. 299 ksh. i w zamiarze uniemożliwienia zaspokojenia się wierzyciela zdecydowała się wyzbyć swojej nieruchomości.

Trudno również uznać, że umowa darowizny była umową pozorną (co nota bene skutkowałoby uznaniem umowy darowizny za nieważną, a konsekwencji oddaleniem niniejszego powództwa), skoro pozwana przesyła pieniądze na pokrycie bieżących kosztów utrzymania nieruchomości , czego powód nie kwestionował.

Mając na uwadze powyższe Sąd orzekł jak w pkt I wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. uznając, że pozwana wygrała niniejsze postępowanie w całości. W rezultacie powód jest zobowiązany zwrócić pozwanej całość poniesionych kosztów zastępstwa procesowego tj. 10.800 zł zgodnie z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1804 ze zm.) oraz opłatę skarbową od pełnomocnictwa (17 zł).